
LITTERATUR

MATS FÄLT:

BÖCKER ATT BOJKOTTA

Det är en grannlaga uppgift att informera om fransk litteratur i dessa den internationella symboldiplomatinas dagar. Tids nog lär det dock återigen gå att köpa franska produkter utan att behöva riskera offentlig utskällning.

Marknaden för fransk litteratur är även våra inköp förutan ganska stor med 131 miljoner fransktalande i världen. Franskan är världens nionde språk. På Haiti talas en inhemsk variant men endast nio procent av befolkningen kan läsa och skriva språket. Det och att franska är obligatoriskt i skolorna i Bolivia och Costa Rica, men frivilligt i belgiska Flandern, kan man läsa sig till i *Atlas de la langue Française* (Bordas) som sammanställts av Phillipe Roussillon. Boken innehåller en noggrann genomgång av språkets ställning i världen — inte minst i Afrika — franskans starkaste bastion.

För att något mildra de aktuella mot-sättningarna kan det vara klokt att fortsätta med en bok som tydligt visar att våra länder trots allt inte är så olika. Det självklara valet för denna uppgift är den nyutkomna *Le droit du travail de A à Z pour l'entreprise de 1 à 49 salariés* (Editions Dalain) av Patrick Burnel som består av

1.500 sidor om arbetsrättslagstiftning. Efter denna mycket pedagogiska genomgång torde de flesta illusionerna om latinskt lynne och söderns charm ha lämnat läsaren.

Inte bara politiska pamfletter

Samtidigt är förvisso bokens och litteraturens ställning en annan i Frankrike än i Sverige. Alla läser inte men många gör det och än fler känner att de borde. De flesta ledande politiker med ambitioner har publicerat sig - och då inte bara i form av politiska pamfletter. Ett aktuellt exempel på detta förhållande är parlamentets vänstergaullistiske talman Phillipe Séguin. Han har tidigare bl a producerat en stridsskrift mot Maastrichtfördraget, tillsammans med Marie-France Garaud - tidigare nära medarbetare till Jacques Chirac, och en uppskattad biografi om kejsar Napoleon III, *Louis-Napoléon le Grand* (Grasset).

Hans senaste bidrag till det politiska biblioteket heter *240 dans un fauteuil. Le saga des présidents de l'assemblée* (Seuil). På knappt 1.100 sidor berättar Séguin om sina företrädare i talmansstolen — inklusive en viss revolutionär monarkist vid namn Francois-Henri de Virieu som

innehade posten en enda dag år 1790. Séguins mest centrala slutsats av genomgången är att talmännen spelat en viktig positiv roll i orostider — något han själv gärna vill göra igen.

Ett av landets politiska monument porträtteras av sin politiske efterföljare i Jean-Antoine Giansilys *Pinay l'indépendant* (Denoël). Antoine Pinay avled 107 år gammal i december 1994. Han var bl a mannen bakom den nya francen och konseljpresident 1952. Hans något längre karriär som finansminister under de Gaulle var mer lyckosam. Pinay blev efter att ha lämnat den politiska scenen 1960 med tiden en mycket respekterad, om än väl skeptisk, politisk kommentator.

En något mer dramatisk händelse var publiceringen av Jean Montaldos senaste uppgörelse med Mitterand och den omfattande korruptionen inom socialistpartiet. I boken *Rendez l'argent* (Albin Michel) redogör han noggrant för åtminstone 20 års mutor och vänskaps-korrupktion inom presidentens parti. Denna och tidigare böckers stora framgångar har gjort det möjligt för Montaldo att förtjust deklarerat att han är ”den ende fransman som på ett lagligt sätt blivit rik tack vare korrupktion”.

För den som vill veta allt och mer därtill om Europas kanske mest utstuderade machiavelliske politiker efter kriget, den nyligen avgångne Francois Mitterand,

har även våren bjudit på intressanta nyheter. Presidentens like originelle som genialiske medarbetare Jacques Attalis *Verbatim II - 1986-99* (Fayard) är ett exempel — en guldgruva av skvaller från maktens cirklar med avslöjande citat, ofta ursprungligen yttrade i förtroende. Den kritik som mötte den första delen av utgivningen har dock fått författaren att vara något mer försiktig den här gången, vilket man som läsare kan beklaga men samtidigt hysa stor förståelse för. Gott omdöme är inte en av herr Attalis mer framträdande egenskaper.

Franska revolutionen

Ett annat är Edith Boccaras *Mitterand en toutes lettres* (Belfond) — en uppslagsbok med presidentens samlade tankar från övertagandet av socialistpartiet 1971 till de sista månaderna i Elyséepalatset. Här kan man t ex följa hans tänkandes utveckling när det gäller synen på marxismen och Europa — det senare ett av de få teman som han drivit konsekvent under sin karriär. Boccara äger som arkivarie på den politiska veckotidningen *Le Point* stora kunskaper i ämnet.

En annan författare som imponerar i kraft av sina kunskaper är historikern Francois Furet. Han har bl a skrivit ett antal mycket uppmärksammade böcker om den franska revolutionen, senast *Dictionnaire critique de la Révolution Française* (Flammerion, 1988). I boken ifrågasätter han många av de myter som omger dessa omvälvningarnas år.

Hans ifrågasättande av kommunismen ledde till en brytning redan 1956, efter den sovjetiska invasionen av Ungern. I

boken *Le passé d'une illusion* (Laffont, Calmann-Lévy) försöker han förklara hur en så destruktiv ideologi kunnat fångas, både bildligt och bokstavligt, så många. Furet väjer inte för långtgående jämförelser mellan nazism och kommunism. Stalin fick ofta syndernas förlåtelse för att hans trupper krossat Hitler. Hade Hitler fått detsamma om Tyskland krossat kommunismen? Furet tror att föraktet för det borgerliga samhället, som inte minst i Frankrike alls inte varit en känsla som bara funnits i vänsterkretsar, är en viktig förklaring till kommunismens framgångar. Det ansågs länge som i praktiken omöjligt att både vara höger och antifascist.

Odiplomatiskt språk

Liksom i många andra länder i Västeuropa präglas den franska debatten om invandringen av tabun och blockeringar. Det finns saker man alls helst inte bör tala om. En modig man som inte riktigt förstått detta är Jean de Boishue, statssekreterare med ansvar för högre utbildning. Hans bok *Banlieu, mon amour* (La table ronde) har blivit hårt angripen av bl a organisationen SOS Rasism. Boishue använder ett odiplomatiskt språk men tar samtidigt upp många av de centrala problemen i de franska storstädernas förslummade förorter. Han kritiserar den moderna kulturens avarter och bristen på ansvarstagande och ifrågasätter de ofta självutnämnda gruppföreträdarnas demagogi.

Huruvida den nyvalde presidenten kommer att kunna göra något åt nationens problem ter sig alltmer tveksamt för

”

*Liksom i många
andra länder i
Västeuropa präglas
den franska
debatten om invan-
dringen av tabun
och blockeringar.
Det finns saker
man alls helst inte
bör tala om*

”

den som följer regeringen Juppés öden och äventyr. Hur han kom till maktpyramidens topp kan däremot journalisten Christine Clerc i detalj redogöra för i sin *Journal intime de Jacques Chirac* (Albin Michel). Läsaren får följa vad som delvis var en ganska ensam ökenvandring under åren mellan högerns segerval i mars 1993 och den egna revanchen i maj 1995. Med hjälp av en blandning av verkliga citat och egna slutsatser tecknas en mycket levande bild av Chiracs envisa kamp för politisk överlevnad.

Myter och politik

Frankrikes svar på Sören Holmberg, skribenten, författaren, analytikern och intervjuaren Alain Duhamel, har också begåvat läsekretsen med en ny volym. Årets tema är myter och politik och avhandlas i *La politique imaginaire. Les mythes politiques français* (Flammarion). Som alla författarens böcker är den mycket systematiskt organiserad.

Presidentmaktens ställning är ett av de problem som bekymrar Duhamel. Samtidigt som ämbetets betydelse ibland blivit skrämmande stor har presidentens handlingsfrihet tidvis varit alltför begränsad av yttre faktorer. En lösning kan enligt författaren vara att förkorta de idag sjuåriga mandatperioderna. Huvudproblemet i Frankrike är enligt honom den kris som plågat ekonomin under två decennier. Den påverkar politiken och skapar en känsla av oro, förvirring och rastlöshet.

Icke-fundamentalistisk politik

En av fransk litteraturs starka sidor är de verk som skildrar situationen i de tidigare kolonierna - i första hand länderna i Nordafrika. Ett exempel som tangerar denna kategori är general Pierre-Martin Gallois *Le soleil d'Allah aveugle l'Occident* (L'Age d'homme). Den tidigare kärnvapenteoretikern hävdar i boken att USA gör sitt bästa för att behålla sin ställning som ensam supermakt — bl a genom att redan idag anpassa sitt agerande, t ex i Bosnien, till ett kommande fundamentalistiskt maktövertagande i Arabvärlden. Gallois anser att USAs politik möter litet motstånd i Europa — en förklaring är Tysklands roll som landets nära allierade. Själv förordar han en betydligt mer aktiv anti-fundamentalistisk politik. Till den mer exotiska avdelningen kan

Charles Najmans *Haiti, Dieu seul me voit* (Balland) räknas. Enligt författaren ställs många av de värderingar på huvudet i det haitiska samhället — en franskspråkig smältdegel av olika afrikanska stammar. Slaveriets efterbörd är en svårkontrollerad strävan efter befrielse och frälsning. Längtan tillbaka till Afrika speglas av voodomystiken, vilken i sin tur är ett hinder för landets utveckling. Haiti har splittrats mellan en liten förtryckande överklass och ett fattigt och passiviserat folk.

Kapten Haddock och flaskan

För den som vill ägna sig åt den mycket franska, och belgiska, kulturyttringen serier av hög kvalitet rekommenderas studien *Tintin et l'alcool* (Editions Chapitre 12) av Bertrand Boulin. Denna bok om Tintin och kapten Haddocks relation till flaskan kan dock vara svår att få tag på. De som ansvarar för seriens skapares kvarlåtenskap, stiftelsen Moulinsart SA, har nämligen låtit förbjuda vidare distribution, bokens kvaliteteter till trots.

Avslutningsvis kan noteras att Ghislaine Ottenheimer i början av juli mottog Le prix Démocratie för sin bok *La Machine Balladur* (Plon). Utmärkelsen går till den journalist som skrivit årets bästa politiska verk. Man får hoppas att boken förblir aktuell längre än dess huvudperson.